

ПОРАКА

Гласило на Републичкиот центар за поддршка на лица со интелектуална попреченост Број 3 година XXII

СОДРЖИНА

2 страна

Креирање на локални акциони планови во три пилот - општини

3, 4 и 5 страна

Документ за позиција на Европската Инклузија

6 страна

Отворено писмо на ЕДФ

7 страна

Америка и Обединетите нации

8 и 9 страна

Спортско - рекреативни активности

10 страна

Промовиран веб - портал за лица со инвалидност

11 страна

Меѓународна обука за значењето на Конвенцијата на ОН

12 и 13 страна

Социјални активности на дневниот центар - ПОРАКА Скопје

14 страна

Будимпешта Модел - искуство од Унгарија

15 страна

Соопштение за јавност на ECCL

16 страна

Наша страница

“ПОРАКА”

Гласило на Републичкиот центар за поддршка на лица со интелектуална попреченост - ПОРАКА
Гласилото излегува секои 3 месеци

Главен и одговорен уредник:

Виолета Димоска

Уредувачки одбор:

Василка Димоска
Владо Крстовски

Графичко обликување и печат:

Дата Понс, Скопје
Тираж 1.000 примероци
Септември 2009 год. Број 3, год. XXII

Адреса на РЦПЛИП - ПОРАКА:
“Орце Николов” бр. 122, 1000 Скопје;
тел.: 329 69 61; факс: 329 69 60
E-mail: poraka@mt.net.mk
Web: www.poraka.org.mk

Според Министерството за култура на РМ, со одлука 07-2613/2, за гласилото ПОРАКА се плаќа повластена даночна стапка од 5%.

Дадените согледувања и употребуваната терминологија во одредени написи од одредени автори не го одразуваат официјалното мислење и ставови на РЦПЛИП - ПОРАКА

Креирање на локални акциони планови за попреченост во три пилот – општини

Со тековната реформа на децентрализација, локалните власти добија многу одговорна улога во процесот на унапредување на состојбата во која се наоѓаат ранливите групи на граѓани, вклучувајќи ги лицата со попреченост. Одлуките кои ги донесуваат локалните самоуправи влијаат врз секојдневниот живот на лицата со попреченост. Поради тоа, од големо значење е локалните власти, при планирањето на политиките и донесувањето на одлуките да ги вклучуваат и аспектите на попреченоста, т.е. како секоја одлука ќе влијае врз животот на лицата со попреченост. Воспоставувањето на блиска соработка помеѓу локалните власти и организациите на лицата со попреченост е основен предуслов за ефективно креирање на инклузивна локална политика во однос на лицата со попреченост.

Имајќи го ова во предвид, РЦПЛИП – ПОРАКА, почнувајќи од 15-ти Септември 2009 година, започна со реализација на конкретна акција за развивање на локални акциони планови за попреченост во три пилот - општини во Република Македонија: Струга, Куманово и Веница.

Активностите за креирање на локални акциони планови ќе бидат реализирани во соработка и партнерски однос со локалните власти, а целиот проект е поддржан од Програмата за мали грантови на Амбасадата на Соединетите Американски Држави во Македонија.

Локалните акциони планови за попреченост претставуваат инструменти за развој и за имплементирање на конкретни чекори за унапредување на состојбата на лицата со попреченост. Тие се стратешки документи кои се составени од идентификувани потреби на локално ниво, од цели и приоритети кои се прифатени од страна на локалните власти и од организациите на лицата со попреченост. Локалните акциони планови се насочени кон унапредување на квалитетот на животот на лицата со попреченост, опфаќаат прашања кои се од најголемо значење за лицата со попреченост и предлагаат акции кои се во согласност со ресурсите на локалната заедница.

Предвидените активности опфаќаат креирање и обука на работни групи кои ќе го изготвуваат локалниот акционен план во секоја од трите општини, при што ќе се запази партиципативниот пристап, односно работните групи ќе бидат составени од претставници на сите чинители на локално ниво (организации на лица со попреченост, локални власти, јавни институции од областа на социјална заштита, здравство и образование, како и медиуми, бизнис сектор, НВО сектор). Обуката на работните групи ќе биде реализирана преку 3 семинари во секоја општина поединечно. Самиот процес на разработување на локалните акциони планови ќе се одвива преку 3 работилници. Предвидено е изготвените локални акциони планови, како стратешки документи за развој на општината, да бидат усвоени од страна на советите на општините, а потоа да бидат испечатени и презентирани на локално и национално ниво.

Документ за позиција на Европската Инклузија

Лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки и Конвенцијата на Обединетите нации за правата на лицата со попреченост

Конвенцијата на Обединетите нации за правата на лица со попреченост на само едно место ги спомнува лицата со тешка или длабока попреченост или со комбинирани пречки. Во преамбулата се укажува “потребно е да се промовираат и заштитат човековите права на сите лица со попреченост, вклучувајќи ги и оние кои имаат потреба од интензивна поддршка”.

Треба да се има во предвид високиот ризик од дискриминација и социјално исклучување на оваа група и нејзината силна потреба за позитивна акција. Затоа, потребно е да се донесе заклучок дека сите права застапени во Конвенцијата на Обединети нации за правата на лица со попреченост се однесуваат и на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки кои имаат потреба од интензивна поддршка.

Неодамнешното истражување*, спроведено од Европската Инклузија, демонстрира дека лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки се едни од најисклучените граѓани.

Поради недостатокот на соодветен инклузивен систем на сервисни служби, најчесто тие своите животи ги поминуваат со многу мала поддршка во домот на своето семејство или во резиденциски институции. Како причини за дискриминација на оваа група на граѓани, истражувањето ги идентификува вредностите, како и општата пазарна динамика во модерните европски општества. Исто така, истражувањето покажа можност за појава на друг ризик кој произлегува од перцепцијата на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки како лица неспособни да се вклучат во социјалниот живот во општеството. Оваа перцепција оди заедно со предрасудите и негативниот став кон оваа група на лица и нивните семејства, и најчесто резултира со некаков вид на дискриминација.

Се укажува дека основа за акција против дискриминација на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки мора да биде нивната целосна инклузија како граѓани со човекови права и еднакви можности во сите европски и национални политики.

Документот за позиција уредува сет на специфични акции кои треба да бидат превземени и кои ќе обезбедат лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки да имаат полза од најважните членови во Конвенцијата на Обединети нации за права на лица со

попреченост. За повеќето групи на лица со попреченост, најсуштински членови од Конвенцијата се:

- **Достапност (член 9)**
- **Право на живот (член 10)**
- **Еднакво третман пред законот (член 12)**
- **Заштита од експлоатација, насилство и злоупотреба (член 16)**
- **Заштита на интегритетот на лицата (член 17)**
- **Самостојно живеење и вклучување во општеството (член 19)**
- **Образование (член 24)**
- **Здравство (член 25), рехабилитација и хабилитација (член 26)**
- **Учество во културниот живот, одмор, рекреација и спорт (член 30)**

* Во 2007 година, Европската Унија спроведе истражување за идентификување на специфичните ризици на дискриминација со кои се соочуваат лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки. Подетални истражувања и анализи беа спроведени во Германија, Франција, Велика Британија, Италија, Шпанија, Полска, Литванија, Чешка, Холандија, Белгија, Шведска и Романија. Компаративната анализа на горенаведените национални извештаи укажува дека лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки и нивните семејства се под голем ризик да бидат дискриминирани во сите аспекти на нивниот секојдневен живот.

Од членството на РЦПЛИП - ПОРАКА во Европската Инклузија

Досјатиност (член 9)

Лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки најчесто имаат проблеми во искажување на нивните желби и потреби поради проблемите во комуникација.

Конвенцијата на Обединети нации дефинира комуникација вклучувајќи: јазици, тактилна комуникација, аудио комуникација и сл. Овој член на Конвенцијата ги задолжува земјите потписнички да превземат соодветни мерки со што ќе обезбедат пристап до информации и комуникација за лицата со попреченост.

Европската Инклузија и нејзините членки ги повикуваат сите држави да развијат обука за комуникациски методи и обезбедување на застапување со што ќе може да се слушне гласот на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки.

Право на животи (член 10)

За лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки, “правото на живот” застапено во Конвенцијата има особено значење. Не само дискусиите за еутаназија кои ги засегаат оваа група на граѓани, но исто така и секојдневното игнорирање и недоволната поддршка може да има последици по животот на овие лица.

Затоа, од неопходна важност е земјите потписнички да ги превземат сите неопходни мерки за да се овозможи право на живот за сите лица со попреченост, вклучително и лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки.

Еднаков шрејман шред законош (член 12)

Лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки најчесто се предмет на договори за старателство кои им го одземаат правото на деловна способност. Тие имаат потреба од специфична заштита и застапници.

Затоа за нив, од специфична важност е дефинирање на “клучните елементи на системот за поддржано донесување на одлуки” и еднакво и целосно имплементирање и за оваа група на лица.

Заштита од експлоатација, насилство и злоупотреба (член 16)

Лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки се особено подложни на многу видови на експлоатација, насилство и злоупотреба. Бидејќи тие најчесто не можат да се одбранат самите себе, потребно е посебно внимание од членови на нивното семејство, поддржувачи и персоналот од сервисни служби со цел да се обезбеди ефективна заштита.

Државите потписнички би требало да обезбедат информација и едукација како да се избегне, препознае и да се укаже при некој вид на експлоатација, насилство и злоупотреба на овие лица.

Заштита на интешришето на лицата (член 17)

Овој член е од големо значење за лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки. Укажува дека “секоје лице со попреченост има право на почит и право на физички и ментален интегритет”. Овој член исто така ги посочува медицинските експерименти и интервенции кои не се директна корист за лицето.

Европската инклузија и нејзините членки ги повикуваат земјите потписнички да го осигураат и заштитат личниот интегритет на сите лица, особено на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки.

Самостојно живеење и вклучување во општеството (член 19)

Поради специфичните потреби на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки, изборот на место за живеење најчесто е ограничен и лицето може да биде сместено во институција далеку од семејството. Конвенцијата на Обединети нации, укажува на “еднакво право на сите лица со попреченост да живеат во заедницата, со еднакво право и можност за избор како и за другите”. Ги обврзува државите потписнички да “превземат ефективни и соодветни мерки за исполнување на ова право и целосна инклузија и учество во заедницата”.

Европската инклузија и нејзините членки ги повикуваат државите да обезбедат можност за избор на местото за живеење, каде и со кого ова лице ќе живее, а да не биде ограничено од спецификата на потребите на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки. Владите мора да ја обезбедат неопходната поддршка во заедницата и личен асистент за оваа група на граѓани како поддршка во секојдневниот живот и нивна инклузија во општеството, а со тоа да се превенира нивна изолација или сегрегација во општеството.

Документ за позиција на Европската Инклузија

Образование (член 24)

Членот 24 од Конвенција на ОН за правата на лица со попреченост за приоритетно инклузивно образование без дискриминација би требало да се имплементира за сите лица со попреченост. Државите мора да обезбедат децата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки да имаат еднаков пристап до оваа можност.

Државите потписнички би требало да се стремат да развијат сеопфатен образовен систем кој ќе овозможи инклузивно образование за сите деца во заедницата. Сите деца со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки би требало да имаат право и можност да бидат дел од редовниот образовен систем и училишта.

Апсолутно неопходно е земјите потписнички да обезбедат соодветна поддршка за овие деца, вклучително обука на персоналот во редовните училишта, индивидуални наставни програми, средина без архитектонски бариери и професионална поддршка.

Потребни се доволно ресурси на училиштата за да може да се обезбеди образование за сите деца со различни потреби во хетерогени одделнија. Специјалните училишта би требало да се исклучок за само одредени случаи, а образованието во домашни услови би требало да се редуцира.

Здравство (член 25)

Еднаквиот и недискриминирачки пристап до здравствената грижа е од особена важност за лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки. Конвенцијата на Обединети нации ги обврзува државите потписнички да обезбедат “здравствени служби потребни за лицата со попреченост особено поради нивната попреченост, и креирање на сервисни служби кои ќе ја минимизираат попреченоста или ќе спречат влошување на состојбата. Овие сервисни служби мора да бидат во место на живеење, вклучувајќи ги и руралните области”.

За лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки, потребните специфични здравствени служби можат да бидат уникатни и во некои случаи скапи. Европската инклузија и нејзините членки бараат од сите држави да ги обезбедат овие служби и да бидат достапни за сите лица со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки, со разумна застапеност.

Исто така, не смее да се одбие ни едно лице кое има потреба од неопходна здравствена заштита или здравствена услуга поради степенот или комплексноста на попреченост на лицето.

Дискриминацијата во пристапот до здравствено или животни осигурување е исто така едно од искуствата на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки.

Затоа, Европската инклузија и нејзините членки бараат посебни регулативи од сите држави потписнички, кои нема да дозволат исклучување од основниот пакет на осигурување по основ на било кој степен на попреченост.

Рехабилитација и хабилитација (член 26)

За лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки, од особена важност е “да се постигне и одржи максимална самостојност, целосна физичка, ментална, социјална состојба која ќе овозможи инклузија и учество во секој аспект на животот”.

Европската инклузија и нејзините членки ги повикуваат државите да обезбедат еднаков пристап за лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки до сервисни служби за хабилитација и рехабилитација и до програмите кои се обезбедуваат во областа на здравствена заштита, образование, вработување и социјални сервисни служби.

Учесиво во културниот живот, одмор, рекреација и ситорти (член 30)

Поради разноликоста и најчесто мулти-димензионалните потреби на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки, целосниот пристап до културни настани, рекреативни и спортски активности понекогаш е тешко да се организира.

Затоа, потребно е да се обрне специфично внимание во имплементација на член 30 и да се обезбеди достапност до местата каде има културен настан (пр. театри, музеи, кина, библиотеки, туристички места и локации, спортски објекти и терени). Физичкиот пристап и соодветна поддршка се клучните елементи во нивната инклузија во овие области.

Специфичен аспект е исто така поддршката на лицата со тешка или длабока попреченост или комбинирани пречки “да ги поттикнат и развијат нивните креативни, артистички и интелектуални потенцијали, не само за нивна благосостојба, туки и за постигнување во општеството”.

Државите мора да ги обезбедат сите неопходни можности и поддршка.

Од активностите на ЕДФ (European Disability Forum)**Отворено писмо на ЕДФ до новата Европска комисија**

На 14-ти септември 2009 година, во името на лицата со попреченост од Европа, ЕДФ му напиша отворено писмо на Претседателот на Европската Комисија, Jose Manuel Barroso. Во писмото, Претседателот на ЕДФ, Yannis Vardakastanis, ги истакнува политичките насоки на ЕДФ упатени до новата Европска комисија која ќе биде назначена во ноември годинава.

Почитуван Претседателе,

Ви пишувам во името на ЕДФ - гласот на лицата со попреченост во Европа, со цел да ги коментирам вашите политички насоки за новата Комисија.

Ние двајцата веруваме во Европа која ги става луѓето на врвот на својата агенда. Повеќе од десет години, ЕДФ ги промовира правата на лицата со попреченост. Мотото на ЕДФ “Ништо за нас, без нас” беше целосно прифатено од страна на институциите на Европската унија и некои позитивни чекори беа направени. Дијалогот со цивилното општество не секогаш беше Ваш приоритет во изминатите пет години, но сепак, јас сум задоволен што ја прочитав вашата заложба да остварите позрел дијалог со граѓаните во однос на одлуките кои ги засегаат нивните секојдневни животи.

Целосно ги поддржувам вашите приоритети во долгорочна перспектива за успешен излез од кризата и убеден сум дека ќе работите заедно со нас на патот на промените. За да преминеме од зборови на дела, Европското движење на лицата со попреченост има јасни очекувања од Вашиот следен мандат.

За успешен излез од кризата, не е потребна само широка европска економска стратегија, туку и сепопфатен пристап за спречување на уште поголема социјална криза. Планот за заздравување кој беше презентираан минатата година од страна на Европската комисија, за жал не содржеше никакви елементи во однос на лицата со попреченост. Денес, ние сме убедени дека ќе ги постигнете резултатите преку:

• **Борба со невработеноста и зајакнување на социјалната кохезија за најранливите групи на луѓе**

Пристапот до вработување е основно право, а лицата со попреченост сеуште се соочуваат со исклучување од пазарот на труд. Многумина од нас се присилени да живеат во сиромаштија и се повеќе изложени на опасностите кои произлегуваат од долгорочната невработеност за разлика од лицата без попреченост. Од особена важност е во вашиот следен мандат да гарантирате дека лицата со попреченост и нивните семејства нема да бидат засегнати од меѓународните финансиски кризи на ниво кое е различно од другите граѓани. Тоа значи да се спречи: намалувањето на нивните приходи, влошувањето на условите за вработување и работа, намалувањето на компензаторските надоместоци и намалувањето на средствата кои се наменети за организациите кои ги претставуваат нив. Лисабонската стратегија потребно е да биде ревидирана.

Со подобрувањето на квалитетот на социјалните сервисни служби и со промовирање на достапноста на

сервисните служби во заедницата наместо големите резиденциски институции, лицата со попреченост ќе имаат повеќе можности да живеат самостојно и самите да ги прават своите животни избори.

• **Делување како поддржувач и бранител на човековите права**

Како Претседател на Европската Комисија, вие сте тој кој може обврските од Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост да ги направи реалност, преку преземање на одговорност за нејзина имплементација во Европската унија. Преземањето на обврската за раководење со имплементацијата на првиот договор за човекови права прифатен од Европската заедница, ќе биде клучен социјален сигнал дека Европа се базира на вредности.

• **Градење на Европа за сите, достапна за сите**

- Предлагање на легислатива за електронска пристапност, која ќе значи многу за потрошувачите и индустријата и ќе го зајакне внатрешниот пазар.

- Осигурување дека финансирањето во ЕУ ќе промовира социјална одржливост, вклучувајќи достапност за лицата со попреченост и намалена мобилност.

- Развивање на акционен план со кој зградите на Европската комисија ќе бидат направени достапни за сите.

• **Градењето на европската политичка агенда да се врши многу повеќе врз основа на правата и потребите на Европските граѓани**

- Предлагање за усвојување на т.н. “Пакт за попреченост” од страна на шефовите на државите и владите, правејќи ја со тоа Европската унија водечка глобална сила во имплементација на човековите права на лицата со попреченост.

Јас верувам дека работењето во вистинско партнерство ќе обезбеди европските интереси да бидат во центарот на креирањето на политиките. “Партнерството за прогрес” ќе постои доколку Вие отворите процес на реален цивилен дијалог, воведувајќи го гласот на луѓето на ниво на кое тој заслужува да биде застапен. Така, Европската комисија ќе може да донесе фундаментални промени за Европјаните кои имаат попреченост. Тое е начинот на кој Претседателот на Европската комисија може да одговори на преку 1.300.000 граѓани кои ја потпишаа кампањата “1 милион за попреченост” насочена кон промоција на посебна легислатива за попреченост.

Со почит,
Yannis Vardakastanis, Претседател на ЕДФ

Соопштение на ЕДФ (European Disability Forum)

Америка и Обединетите нации: Историски чекор напред за правата на лицата со попреченост

Претседателот Обама го одржа своето предизборно ветување: Америка ја потпиша Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост.

Друг важен чекор напред е што ова е прв Договор за човекови права усвоен во последните 20 години и е голем сигнал за негова ратификација од сите земји во светот.

На 30-ти јули 2009 година, Америка ја потпиша Конвенцијата на ОН за правата на лица со попреченост. Овој потпис, всушност ја претставува промената на политиката и зајакнување на обврските за човекови права, а тоа значи дека попреченоста се качува на врвот на агендата: ова е прва Конвенција усвоена од Обединетите нации во последните 20 години.

Америка има ратификувано само 3 конвенции во целата своја историја (Меѓународна конвенција за граѓански и политички права, Конвенција против тортурата и Меѓународна Конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација). Претседателот Обама ја прекина оваа традиција: Постојаниот претставник на Америка во Обединетите нации, Сузан Рајс ја потпиша Конвенцијата. “Правата на лицата со попреченост се универзални права и треба да бидат признати и промовирани насекаде во светот” рече Претседателот Обама и побара од Сенатот ратификација на овој важен договор за човекови права. Тој исто така објави дека околу 650 милиони луѓе од светската популација живеат со попреченост.

Во Европската Унија живеат повеќе од 65 милиони лица со попреченост, што претставува 10% од граѓаните во 27 земји членки. Од кога влезе во сила во мај 2008 година, Конвенцијата на ОН за правата на лица со попреченост беше потпишана од сите земји членки, а е ратификувана од 9 земји членки на Европска Унија, вклучувајќи ја и Белгија, која ја ратификуваше во јули 2009 година.

Ратификацијата од страна на европската заедница се очекува до крајот на оваа година и тоа ќе биде за прв

пат во историјата на европската заедница, членките да се усогласат за меѓународен договор за човекови права. Со 142 потписи и 62 ратификации само 28 месеци после отварање на процесот на потпишување, Конвенцијата на ОН постигна исклучителен рекорд на заложба во меѓународната заедница.

Carlotta Besozzi, директор на ЕДФ потенцираше: “Претседателот Барак Обама не само што го исполни ветувањето од неговата кампања, тој исто така испрати и позитивен сигнал до земјите кои сеуште ја немаат потпишано или ратификувано Конвенцијата. Конвенцијата на ОН за правата на лица со попреченост бара од земјите да го ревидираат постоечкото законодавство, политики, програми и да обезбедат соодветно унапредување.

Конкретно, тоа значи акции во многу области како што се: образование, вработување, пристапен транспорт, пристапна инфраструктура и објекти, обезбедено право на глас и политичко учество, обезбедување на целосна деловна способност за сите лица со попреченост, и промена во пристапот - од институции каде лицата со попреченост живеат одвоено од општеството, кон сервисни служби во место на живеење кои ќе промовираат независно живеење за лицата со попреченост.

На 2-ри септември 2009 година, ЕДФ ќе го презентира европското движење како дел од граѓанскиот сектор на историската сесија на Конференцијата на државите членки на Обединетите нации, каде што ќе се дискутира за законските мерки за имплементирање на Конвенцијата на ОН за правата на лица со попреченост.

Активности на РЦПЛИП - ПОРАКА**СПОРТСКО - РЕКРЕАТИВНИ АКТИВНОСТИ
за корисниците на дневните центри
на РЦПЛИП - ПОРАКА**

Во согласност со својата Програма за работа за 2009 година, Републичкиот центар за поддршка на лица со интелектуална попреченост - ПОРАКА, од 31-ви Август до 4-ти Септември 2009 година организираше и реализираше спортско рекреативни активности за корисниците на дневните центри на РЦПЛИП - ПОРАКА.

Како резултат на позитивните ефекти од спроведувањето на спортско - рекреативните активности во изминатите години, Републичкиот центар за поддршка на лица со интелектуална попреченост – ПОРАКА, и во 2009 година предвиде во својата програма за работа организирање и реализирање на две вакви манифестации.

Главната цел на овие активности е промоција на нова форма на вклучување на адолесцентите со интелектуална попреченост во општеството преку спорт и рекреација и придонес во развојот на вештините за самостојно живеење кај овие лица. Овие активности нудат можности за подобрување на психофизичката состојба на корисниците со интелектуална попреченост.

Првите спортско - рекреативни активности во 2009 година беа одржани во Струга, во Центарот за едукација и рекреација на кадри на Црвениот крст, во периодот од 22-ри до 25-ти јуни 2009 година, а вторите спортско - рекреативни активности беа одржани на истата локација од 31-ви август до 4-ти септември 2009 година.

Во вторите спортско - рекреативните активности беа вклучени адолесценти со интелектуална попреченост - корисници на дневните центри кои ги менаџира РЦПЛИП – ПОРАКА во Скопје, Радовиш, Охрид.

Во спроведувањето на овие активности беа вклучени водичи на тимовите (персонал од дневните центри) и одговорни лица од РЦПЛИП – ПОРАКА.

Активности на РЦПЛИП - ПОРАКА

Спортско-рекреативните активности обезбедуваат голем број различни можности: развој на чувството и духот за натпреварување меѓу адолесцентите со интелектуална попреченост; искуство да се биде дел од спортска екипа, притоа чувствувајќи го единството во екипата; мотивација за натпреварување и победа, но истовремено и искусување и справување со пораз во спортските игри.

Од друга страна, овие активности претставуваат добра можност за персоналот од дневните центри да поминува 24 часа заедно со корисниците на дневните центри овозможувајќи им да го разберат ритамот на живеење и однесувањето на секое лице со интелектуална попреченост. Понатаму, набљудувањето на корисниците во нова средина, без родителското влијание, им нуди на персоналот нови сознанија во однос на можните подобрувања во самостојноста и самодовербата меѓу корисниците и несебичната поддршка и пријателство меѓу нив самите, што не може да се увиди во текот на активностите во дневните центри. Уште повеќе, ваквите активности обезбедуваат можности за подобрување на вештините за одржување на личната хигиена, вештините за социјални интеракции итн.

Спортските активности беа поделени во следните дисциплини:

- Атлетика (натпревари во трчање и скок во далечина),
- Натпревари во мал фудбал,
- Натпревари во кошарка,
- Натпревари во тегнење јаже.

Рекреативниот дел од програмата опфати разни друштвени игри, цртање, како и забави со музика и танцување во вечерните часови.

Во попладневните часови, на плажата со која располага Центарот за едукација на кадри на Црвен крст беа организирани рекреативни активности во вода. За некои од корисниците тоа претставуваше можност да ги усовршат своите пливачки вештини, а за дел од нив позитивно искуство да бидат на плажа со нивните врсници.

Може да се заклучи дека целите на спортско-рекреативните активности беа во целост реализирани. Корисниците на дневните центри беа активно вклучени во спортско-рекреативните содржини, персоналот од дневните центри на РЦПЛИП – ПОРАКА имаше можност да увиди важни информации во однос на однесувањето на корисниците надвор од дневниот центар, што ќе биде од огромно значење за нивната понатамошна работа во рамките на индивидуалната работа со корисниците и подобрувањето на вештините за самостојно живеење.

Промовиран веб - портал за лица со инвалидност “Сакам, знам, можам”

Министерот за информатичко општество, г-дин Иво Ивановски и Министерот за труд и социјална политика, г-дин Џељал Бајрами, на прес конференција која се одржа на 25-ти Август 2009 година во Домот на хуманитарни организации “Даре Џамбаз” во Скопје, во присуство на претставници на организациите - членки на Националниот совет на инвалидски организации на Македонија, го промовираа веб- порталот “Сакам, знам, можам” наменет за лицата со инвалидност.

Оформувањето на овој портал е проект на Министерството за информатичко општество и Министерството за труд и социјална политика, а неговата цел, според министерот Бајрами, е да им овозможи на лицата со инвалидност да имаат централно место каде ќе можат да најдат информации за сите новости значајни за нив, да упатат жалби и постават прашања за нивните проблеми, како и да се запознаат со нивните права, можности и услугите што им ги нудат државните институции.

- Порталот е достапен за сите лица без разлика на видот на попреченост, вклучувајќи ги слепите и слабовидните лица, рече министерот Бајрами.

Паролата “Сакам, знам, можам”, според министерот Ивановски е општо прифатена и ја означува

желбата на лицата со попреченост за нивен пристап и активно учество во отвореното општество.

Ивановски информира дека на веб страницата www.sakamznammozam.gov.mk се поставени повеќе секции меѓу кои: новости, документи, услуги, вработување, занимливости, постави прашање и блог.

Преку ови секции, лицата со инвалидност ќе можат полесно да дојдат до одредени информации, да постават прашања, да пишуваат статии од најразличен интерес. Оставен е простор овој портал да се шири и во иднина, да се поставуваат нови секции во зависност од потребите на заинтересираните лица и организации, изјави Ивановски.

Тој најави дека до крајот на годинава, сите министри, државни секретари, директори на јавни претријатија, агенции и фондови треба да вработат најмалку три лица со инвалидност.

Порталот “Сакам, знам, можам” го креираа повеќе државни институции, невладини организации и Националниот совет на инвалидски организации на Македонија, кој има седум членки – национални организации кои се борат за остварување на правата на лицата со инвалидност.

РЦПЛИП - ПОРАКА, заедно со НСИОМ, беше активно вклучена во подготовките на веб- порталот, а во иднина, во соработка со администратор од Министерството за труд и социјална политика, ќе биде одговорна за администрирање на делот за новости на овој портал. Доколку сакате Ваш текст да се објави во делот за новости, потребно е истиот да го испратите на vlado@poraka.org.mk.

Меѓународна обука во организација на Inclusion Europe

Значењето на Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост и улогата на националните организации на лицата со интелектуална попреченост

Inclusion Europe, во соработка со Inclusion - Czech Republic и Lebenshilfe – Германија во 2009 и 2010 година ќе реализираат серија од десет тренинг семинари во Прага - Чешка Република, кои ќе опфатат теми од значење за лицата со интелектуална попреченост. Обуките се од меѓународен карактер и се наменти за претставници на националните организации на лица со интелектуална попреченост и нивните семејства од Централна и Источна Европа.

РЦПЛИП – ПОРАКА, како редовна членка на Inclusion Europe, е поканет да учествува на овие семинари. Првиот семинар се одржа од 16-ти до 19-ти јули 2009 година на тема “Значењето на Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост, со осврт на улогата на националните организации на лицата со интелектуална попреченост и нивните семејства” и на истиот учествуваа 15 претставници од Бугарија, Русија, Унгарија, Литванија, Словачка, Чешка Република, Македонија, како и од Норвешка, Германија, Англија и Шпанија.

Како претставник на РЦПЛИП – ПОРАКА, на семинарот учествуваше Владо Крстовски – Програм асистент. Програмата на семинарот ги опфати следните теми:

- Конвенцијата на ОН како нова основа за акција на национално ниво
- Политичкиот и историскиот контекст на Конвенцијата на ОН
- Содржината и значењето на клучните членови на конвенцијата за луѓето со интелектуална попреченост и нивните семејства

Трите теми беа презентирани од страна на експерти – претставници на организации кои биле директно вклучени во процесот на изготвување и донесување на Конвенцијата на ОН: Maureen Piggot од MENCAP – Велика Британија, Ana Sastre Campo од CERMI – Шпанија и Ulrich Hellmann од Lebenshilfe – Германија. Исто така, тројцата експерти го опишаа процесот на ратификација и имплементација на Конвенцијата на ОН, односно стратегиите, искуствата и улогите од нивните земји.

Тренинг семинарот имаше интерактивен карактер, а групната работа беше фокусирана на:

- Досегашни искуства на претставниците на организациите од регионот на Централна и Источна Европа во процесот на ратификација на Конвенцијата;
- Соработка со релевантните министерства и други национални, регионални и локални власти;
- Соработка со Националните совети на организациите на лица со попреченост и други организации за лица со попреченост;
- Прифаќање на принципите на Конвенцијата како основа за политиките на организациите на лицата со интелектуална попреченост,
- Лобирање;
- Влијаење врз процесот на анализа на законите, во однос на нивната компатибилност и усогласување со Конвенцијата.

Во продолжение на семинарот, од страна на експертите беа презентирани стратегиите, инструментите и актерите кои биле клучни за брзо ратифкување на Конвенцијата во Шпанија, Велика Британија и Германија, по што следеше групна работа во која учесниците дискутираа за:

- Значењето на информирањето и подигнување на свеста на самите лица со интелектуална попреченост, нивните семејства и професионалците кои работат во оваа област, во однос на Конвенцијата како меѓународен обврзувачки документ;
- Усогласување на принципите и политиките на организациите со принципите и политиките кои се предвидени во Конвенцијата;
- Можните бариери и пречки, како и начините на нивно избегнување, односно отстранување;
- Долгорочната визија на организациите во однос на Конвенцијата.

На крајот на семинарот, учесниците заклучија дека националните организации на лицата со интелектуална попреченост имаат клучна улога во процесот на ратификација и имплементација на Конвенцијата на Обединети нации за правата на лицата со попреченост. Притоа, потребно е да се спроведе широка кампања за запознавање на членството, чинителите и јавноста со значењето на Конвенцијата, при што ќе бидат употребени сите можни начини на пренесување на пораката (летоци, брошури и кратки прегледи на конвенцијата, лесно - читлива верзија на Конвенцијата, употреба на медиуми). Националните организации треба да ја искористат својата структура за да ја пренесат пораката на локално ниво – до своите членови, но исто така е важно да се поврзат со други организации за лица со попреченост, како и со организациите кои работат во полето на човекови права. Особено внимание треба да се посвети на официјалниот превод на Конвенцијата, бидејќи несоодветниот превод на одредени термини и изрази во неколку членови (9, 12, 19, 24, 27) од Конвенцијата можат да имаат негативно влијание во понатамошниот процес на имплементација на Конвенцијата. Националните организации на лицата со интелектуална попреченост треба да се избораат за свое место, односно да го зголемат статусот и репрезентативноста на лицата со интелектуална попреченост во процесите на ратификација и имплементација на Конвенцијата. Од голема важност е организациите да го следат целиот процес и да осигураат дека владите нема да поднесат резерви на одредени членови на Конвенцијата.

Социјални активности на дневниот центар - ПОРАКА Скопје

Во посета на ансамблот “Танец”

Со цел за подобрување на познавањата за нашето традиционално минато, богато со фолклор и обичаи, корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје го посетија Ансамблот на народни песни и ора “Танец”.

На оваа посета се запознавме со начинот на кој работи ансамблот “Танец”, со начинот на кои се подготвуваат кореографиите и песните, а исто така ни беше овозможено да присуствуваме на една од нивните секојдневни проби. Ја посетивме и “Македонската соба” во која домаќините ни ги презентираа носиите кои ги употребуваат кога ги изведуваат своите настапи ширум светот.

Својата благодарност за овозможената посета корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје ја искажаа подарувајќи сопствени изработки, а за возврат добија ДВД со македонски песни и ора од ансамблот “Танец”.

На Скопско културно лето 2009 година

Со цел за поорганизирано поминување на слободното време, како и активно вклучување во културните настани на локално ниво, дел од корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје, во текот на летниот период посетија некои од настаните кои се одвиваа во рамките на манифестацијата Скопско Културно Лето 2009.

Корисниците на дневниот центар ги посетија овие манифестации во придружба на своите родители или пријатели. Беа посетени следниве манифестации: концерт на учениците на насоката за традиционална музика и игра при ДМБУЦ “Илија Николовски Луј”, Nescafe кино во Забавен парк “Луна” и вечер на староградска музика со ансамблот “Танец”.

Посета на музејот на Гоце Делчев

По повод 2-ри август, националниот празник Илинден, корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје имаа можност да го посетат музејот на нашиот истакнат револуционер Гоце Делчев. Преку експонатите во музејот имавме можност да го проследиме животот и делото на Гоце Делчев и на другите револуционери и борци за слободата на Македонија од периодот на Илинденското востание.

Исто така, ја посетивме и црквата Св. Спас и се запознавме со нејзината историја и внатрешност. Посетата на ова културно-историско наследство секогаш претставува особено задоволство.

Социјални активности на дневниот центар - ПОРАКА Скопје

На базен

Неколку години наназад, корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје ги користат можностите за рекреирање, забавување и разладување на отворениот базен “Бисер”, кој се наоѓа во населбата Аеродром во Скопје.

Благодарејќи на разбирањето на сопственикот на базенот, корисниците на дневниот центар придружувани од стручните лица и оваа година бесплатно се разладуваат на базенот еднаш неделно во текот на летниот период.

Преку активностите кои ги спроведуваме на базенот можевеме да ги утврдиме можностите и однесувањето на корисниците на водена површина и да додјеме до констатации дека овој начин на рекреација и релаксација е повеќе од потребен за секого. Дел од корисниците веќе ги совлада вештините за одржување во вода и пливање.

Упатуваме голема благодарност до сопствениците и персоналот на базенот “Бисер”, за нивната соработка, разбирање и поддршка.

Изложба во Музеј на Град Скопје по повод 26-ти Јули

По повод 26-ти јули, денот кога пред 46 години градот Скопје беше разрушен од силен земјотрес, корисниците на услугите на дневниот центар - ПОРАКА Скопје го посетија Музејот на Град Скопје. Таму беше поставена изложбата на тема “Скршениот град”, која преку фотографии, разгледници, писмени објаснувања и макети говореше за ужасот кој се случил пред во 1963 година.

Искусства од странски партнери

БУДИМПЕШТА МОДЕЛ - Искуство од Унгарија

Целта на “Будимпешта Модел” е да ги поддржи невладините организации кои работат за правата на лица со попреченост во земјите членки на Обединетите нации, со цел да се потпише и ратификува Конвенцијата и да се ревидираат националните законски можности, а истовремено да се дефинираат добро организирани акции.

Вовед

Конвенцијата на Обединетите нации за правата на лица со попреченост и Опциониот протокол беа усвоени од Генералното собрание на Обединетите нации на 6-ти декември 2006 година.

Унгарија ја потпиша Конвенцијата и Опциониот протокол на 30-ти март 2007 годнија, беше втора земја која ја ратификуваше Конвенцијата, а прва земја која го ратификуваше и Опциониот протокол на 25-ти јуни 2007 година. Имплементацијата на Конвенцијата е клуч за лицата со попреченост и целосно остварување на нивните права и достоинствен живот.

Цел

Целта на “Будимпешта Модел” е да ги поддржи невладините организации кои работат за правата на лица со попреченост во земјите членки на Обединети нации, со цел да се потпише и ратификува Конвенцијата и да се ревидираат националните законски можности, а истовремено да се дефинираат добро организирани акции.

Содржина

“Будимпешта моделот” се состои од кратко резиме на идеи од меѓународно признаени професионалци во областа на правата на лица со попреченост, искуството на невладините организации за ратификација на Конвенцијата во Унгарија и препораки за невладините организации и за донесувачите на одлуки:

ПРЕПОРАКИ ЗА ЛИЦАТА СО ПОПРЕЧЕНОСТ И НИВНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

1. Лицата со попреченост треба да ги направат сите можни напори за да го привлечат вниманието на општеството и на донесувачите на одлуки за важноста на Конвенцијата. Тие треба да одржуваат континуирана врска со властите во однос на преведувањето на текстот на Конвенцијата и процесот на ратификација.
2. Лицата со попреченост и нивните организации би требало да соработуваат со цел да елаборираат планови за акција и комуникација за ратификација на Конвенцијата и да ја потпомогнат инклузијата во општеството.
3. Преводот на Конвенцијата на службен јазик кој се користи во земјата е клучно прашање. Организациите треба да го подготват преводот на текстот на Конвенцијата. Документите и коментарите собрани во текот на подготвување на Конвенцијата би требало да бидат користени како поддршка при преводот. Организациите од другите земји би требало да бидат консултирани за нивните искуства.
4. Конвенцијата би требало да биде подготвена во формати достапни за секого. Би требало да биде печатена и дистрибуирана и во електронски формат.
5. Треба да бидат подготвени и дополнителни објаснувања за одредени членови на Конвенцијата. Практични примери би требало да ги поддржат квалитетните промени во дадените членови кои би можеле да придонесат за квалитетни промени во животот на лицата со попреченост.
6. Треба да бидат организирани семинари за заинтересираните и за пошироката јавност.
7. Имплементацијата на Конвенцијата бара интер-професионална соработка. Потребните професионални задачи за имплементација на Конвенцијата би требало да бидат сумирани и елаборирани за секоја група и професија.
8. Клучните улоги во ратификацијата и имплементацијата на Конвенцијата делумно се предводени од правници и судии. Од голема важност е да се промени оваа парадигма и Конвенцијата да биде разбрана и прифатена од нив. Организациите на лица со попреченост би требало да креираат и презентираат остварувања на професионалци кои работат со лица со попреченост и развој на дисциплини кои се однесуваат на овие теми. Би требало да разјасни за да се постигнат овие развојни форми во кои делови би требало да се надополни законодавството.
9. Би требало да се подготват споредбени анализи на членови од Конвенцијата и националното законодавство. Тие би требало да ги формулираат очекувањата од новите законски можности имплементирани од Конвенцијата, потенцирајќи ја насоката и содржината за прилагодување на постоечките закони.
10. Би требало да се разјасни зашто е потребно имплементирање на поддржано донесување на одлуки и нови модели на поддршка, да се подготви структура на системот на овие модели и законска можност.
11. Со цел донесувачите на одлуки да бидат посензитивни, би требало да биде донесена декларација, одржување на тркалезни маси за дискусија и различни видови на состаноци.
12. Важноста на потпишување и ратификација на Конвенцијата би требало да биде презентирана и во медиумите.

Искусства од странски партнери

13. Доколку државата членка сака со резерва да прифати одреден член, би требало да се разјасни зашто е посоодветно да се превземат сите неопходни акции со цел да се надминат пречките и резервираноста за прифаќање на одреден член.
14. Би требало да се потенцира и важноста на Опциониот протокол. Би требало да се креира документ со цел да се привлече внимание на фактот дека потпишувањето и ратификувањето на Опциониот протокол во голема мера ќе го потпомогне националното имплементирање на Конвенцијата.

ПРЕПОРАКИ ЗА ДОНЕСУВАЧИТЕ НА ОДЛУКИ

1. Принципот “ништо за нас, без нас” би требало да биде земен во предвид во секој сегмент во однос на потпишувањето и ратификувањето на Конвенцијата и Опциониот протокол и при ревизија на националното законодавство.
2. Јавната заложба на донесувачите на одлуки за имплементација на Конвенцијата има голем ефект во

проценката на општеството што може да се постигне само со долгогодишна напорна работа. Конвенцијата ги опишува универзалните човекови вредности. Би требало да го искористат публицитетот и јавно да се залагаат за Конвенцијата!

3. Лицата со попреченост и нивните организации поседуваат практично искуство и знаење кои би требало да се користат во процесот на ратификација и имплементација на Конвенцијата.
4. Тие би требало да ги охрабрат своите соработници да земат учество во овој важен процес.

Важно да се има во предвид

Ние, потписниците на “Будимпешта моделот” искрено ја искажуваме нашата заложба за ефективна имплементација на Конвенцијата на ОН за правата на лица со попреченост. На крајот, ние ги поддржуваме препораките на “Будимпешта моделот” заедно со амандманите кои произлегоа за време на дискусијата и ќе преземеме акција за нивна широка дисеминација.

Соопштение за јавност на Европската коалиција за живот во заедница (ECCL)

Повик за акција за прекинување на сегрегацијата на лицата со попреченост во институциите низ Европа

Конвенцијата на ОН за правата на лицата со попреченост е првиот законски обврзувачки инструмент кој дава јасно признавање на правото на лицата со попреченост да живеат и учествуваат во заедницата. Членот 19 од Конвенцијата го признава еднаквото право на сите лица со попреченост да живаат во заедницата, со избори еднакви на другите и побарува од државите да преземат ефективни и соодветни мерки за поддршка на полното уживање на ова право од лицата со попреченост и нивно целосно вклучување и учество во заедницата. Уште многу е потребно да се стори за ова да стане реалност за лицата со попреченост во Европа.

Европската коалиција за живот во заедницата го издаде својот извештај “Фокус извештај за членот 19 од Конвенцијата на Обединетите нации за правата на лицата со попреченост”, кој ги поставува клучните чекори за имплементирање на правото за живеење во заедницата. Извештајот обезбедува детални коментари за членот 19 од Конвенцијата, вклучувајќи го неговиот огромен потенцијал да предизвика промена во животите на лицата со попреченост во Европа и можните предизвици во постигнувањето на таквата промена. Извештајот сугерира специфични акции кои треба да ги преземат националните, регионалните и локалните власти, како и европската заедница и Советот на Европа, за да го ефектуираат ова право. Извештајот е насочен кон асистирање на индивидуалци и организации кои се вклучени во промовирањето, имплементирањето и мониторингот на Конвенцијата, како што се политичарите, организациите на лицата со попреченост и обезбедувачите на сервисни служби.

Џон Еванс, еден од основачите на ECCL, рече: “Повеќе од 1.2 милиони лица со попреченост во Европа сеуште живеат сегрегирани во резиденцијални институции. Членот 19 разјаснува дека со сместувањето на луѓето со попреченост во институции, владите ги кршат нивните човекови права. Особено е важно да се преземе акција СЕГА, за да се осигура дека ние можеме да бидеме дел од општеството и да имаме контрола врз нашите животи, исто како и другите граѓани”.

Никој не смее да биде присилен да живее во институција поради недостатокот на алтернативни сервисни служби во заедницата. Членот 19 дава обврска на владите и на европските институции да го забрзаат процесот и прогресот кон живеење во заедницата во Европа и осигурува дека лицата со попреченост можат да живеат и да учествуваат во заедницата како еднакви граѓани.

Фокус извештајот е промовиран на 14-ти септември 2009 година во рамките на Европската конференција “Конвенцијата на ОН и независното живеење”, како дел од овогодинашниот Freedom Drive, организиран од страна на Европската мрежа за самостојно живеење.

Европската коалиција за живот во заедницата е европска иницијатива која работи на социјалната инклузија за лица со попреченост, преку промовирање на потребата за обезбедување на квалитетни сервисни служби во местото на живеење, како алтернатива на сместување во институција.

Наша Страница

Посета на тенискиот клуб "ЈУГ"

Водени од потребата да се овозможи развивање на спортскиот дух и активно учество во спортско - рекреативни активности, корисниците на дневниот центар - ПОРАКА Скопје го посетија тенискиот клуб "Југ". Благодарение на љубезните домаќини, корисниците добија можност практично да се запознаат со "белиот" спорт.

Четирите тренери од клубот ги поделија корисниците во групи за да можат полесно да работат, па така можевме да уживаме во еден вистински тренинг. Тренерите со особена посветеност и трпение им објаснуваа и им покажуваа на корисниците - се започна со едноставно ракување со рекетот, а се заврши со мал натпревар. Целата активност побуди голем интерес кај корисниците, кои со голема желба и внимание ги следеа инструкциите од тренерите.

Се разделивме со отворена покана и ветување за идна соработка, на обострано задоволство на корисниците и нашите нови пријатели од тенискиот клуб "Југ".

